

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
МЕҲНАТ КОДЕКСИ
Янги таҳрири

ЯНГИ ТАХРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ УЧУН АСОС

Кодекс Ўзбекистон Республикаси Президентининг **2019 йил 17 январдаги ПФ-5635-сонли** Фармони билан тасдиқланган “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясини “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили”да амалга оширишга оид давлат дастурининг 135-бандига асосан ишлаб чиқилган.

ЯНГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ЖАРАЁНИДА

10 дан ортиқ Халқаро ташкилотлар:

- Жаҳон банки
- Халқаро Меҳнат Ташкилоти
- Халқаро касаба уюшмалари конфедерацияси
- БМТ тараққиёт дастури
- Жаҳон савдо ташкилоти
- АҚШ иш берувчилар ассоциацияси
- Корея халқаро ҳамкорлик ташкилоти
- Cotton campaign ва бошқа халқаро нодавлат ташкилотлар иштирок этди

94 та Халқаро меҳнат ташкилоти Конвенциялари, **63 та** давлат тажрибаси ўрганилди:

ЕВРОПА	ОСИЁ	МДҲ ва бошқалар
Германия	Сингапур	Молдова
Англия	БАА	Озарбайжон
Бельгия	Малайзия	Қозогистон
Дания	Япония	Қирғизистон
Испания	Вьетнам	Россия
Ирландия	Грузия	Тоҷикистон
Италия	Исройл	Туркманистон
Люксембург	Индонезия	Беларусь
Норвегия	Ж.Корея	Австралия
Португалия	Тайланд	Бразилия
Турция	Филиппин	Канада
Чехия	Хитой	АҚШ
Франция	Ҳиндистон	Чили

Халқаро ташкилотларнинг мутахассислари, иш берувчилар (**100** дан зиёд), касаба уюшмалари, жамоатчилик ва тадбиркорлик субъектларининг вакиллари (**500** дан зиёд) иштироқида

76 та тадбир, шундан:
4 та халқаро конференция, **15 та** семинар, **57 та** муҳокамалар, шундан **24 таси** туманларда ўтказилди

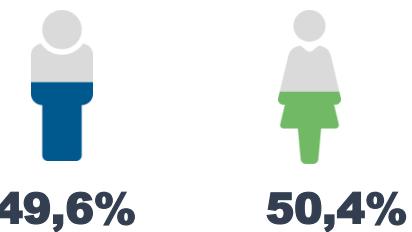
Ўзбекистон Республикасининг норматив-хуқуқий ҳужжатларини муҳокама қилиш порталаида (regulation.gov.uz)

3 марта жамоатчилик муҳокамаси ўтказилди. Фуқаролар томонидан

93 та таклифлар берилган. (ишга қабул қилиш ва бўшатиш, меҳнатга ҳақ тўлаш, меҳнат таътили, дам олиш ва иш вақти масалалари)

МЕҲНАТ БОЗОРИ ВА ИШ БЕРУВЧИЛАР ТЕНДЕНЦИЯСИ

МЕҲНАТ РЕСУРСЛАРИ

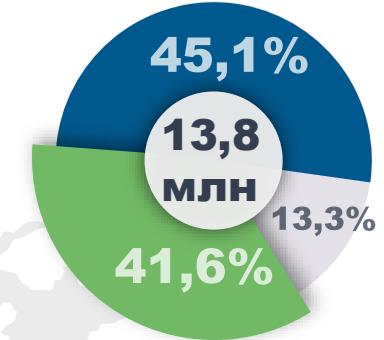

МЕҲНАТ РЕСУРСИ

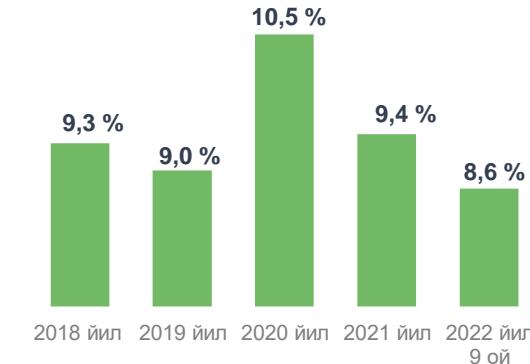

БАНДЛИК

БАНД АҲОЛИ

ИШСИЗЛИК

Аёллар

12,6

Ёшлар

14,0

Корхона ва ташкилотлар сони (бирлик):

(Фермер ва дехқон хўжаликларидан ташқари)

Корхоналар ва ташкилотларда ўртача ойлик ҳисобланган иш ҳақи

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ ЗАРУРАТИ

МЕҲНАТ КОДЕКСИНИ КОНЦЕПТУАЛ ЖИҲАТДАН ЯНГИЛАШНИНГ АСОСЛАРИ

Амалдаги Кодекс 1995 йилда қабул қилингандан бозор иқтисодиётига ўтиш вақтида шакллантирилган, ҳозирги замон талабларига жавоб бермайди

Давлат ташкилотлари ва саноатнинг йирик корхоналарига қаратилган, ҳозирги даврда турли мулкчилик шакллари, айниқса кичик ва ўрта бизнес субъектларидаги меҳнат муносабатлари тўлиқ ҳисобга олинмаган (1995 йил иқтисодиётда хусусий сектор улуши – 21%, ҳозирги даврда – 83 %)

Айrim халқаро конвенциялар ва ҳужжатлар меъёрлари имплементация қилинмаган

Мисол: XMTning Мажбурий меҳнат тўғрисидаги 29-сон (асосий тушунчалар киритилди), Ҳақ тўланаадиган таътиллар тўғрисидаги 132-сон (таътил муддатлари халқаро стандартларга мослаштирилди, 15 кундан 21 кунга ўзайтирилди) Конвенциялар

Ҳозирги вақтда меҳнат бозорида ривожланаётган 12 та меҳнат турлари акс этмаган (касаначилик, ЯТТда ёлланма ишчилар, ўй ишчилари, кунлик, вақтинчалик ва мавсумий ишчилар, сменали ишчилар, вахта услуби, масофавий ишчилар, коллегиал ижроия органлари меҳнати)

Меҳнат низоларини кўриб чиқиша жамоатчилик иштироки ва ижтимоий шерикчилик, жамоавий мулоқот механизмлари белгиланмаган. *Мисол: ижтимоий-меҳнат масалалари бўйича комиссиялар, жамоавий музокаралар ўтказиш, жамоа шартномаси келишувларини тузиш билан боғлиқ масалалар*

Фуқаролик, оиласвий ва бошқа бир қатор қонун ҳужжатларига зид бўлган нормалар мавжуд

Мисол: Фуқаролик кодекси (1009-модда) ва Меҳнат кодексида (192-модда) боқувчи ходим вафот этганда зарарни иш берувчидан ундириш ҳуқуқига эга шахслар турлича белгиланмаган

Меҳнат ҳуқуқларини тартибга солишда **бўшлиқлар** мавжуд. *Мисол: Фавқулодда ва харбий ҳолатда меҳнат оид муносабатларни тартибга солувчи нормалар белгиланмаган.*

Айrim соҳалардаги ишчилар меҳнат муносабатлари ўзига хос жиҳатлари ҳисобга олинмаган (спорчилар, мураббийлар, транспорт ҳайдовчилари, ижодий ходимлар ва бошқалар)

Меҳнат муносабатларини рақамлаштириш технологиялари ҳисобга олинмаган (қоғозсиз шаклда меҳнат муносабатларига оид иш юритиш)

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
МЕҲНАТ КОДЕКСИ

Амалдаги

**2 қисм, 16 боб
ва 294 модда**

Янги таҳрирда

**2 қисм, 7 бўлим
34 боб ва
581 модда**

Кодекс мақсади

Ходимлар, иш берувчилар ва давлат манфаатларининг мувозанатини таъминлаш ҳамда уларни мувофиқлаштириш асосида якка тартибдаги меҳнатга оид муносабатларни ва улар билан бевосита боғлиқ бўлган **ижтимоий муносабатларни тартибга солади.**

Кодекснинг асосий вазифалари

- 1** ходимлар **меҳнат ҳуқуқлари** ва **эркинликларининг**, шу жумладан меҳнат қилишга, эркин иш танлашга, **адолатли** ва **хавфсиз** меҳнат шароитларига ҳамда ишсизликдан ҳимояланишга бўлган ҳуқуқининг давлат кафолатларини белгилаш;
- 2** иш берувчиларнинг кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва **самарали меҳнат жараёнини** ташкил этиш соҳасидаги ҳуқуқлари амалга оширилишини таъминлаш;
- 3** меҳнат соҳасида **ижтимоий шерикликни** рағбатлантириш ва ривожлантириш;
- 4** ходимлар ва иш берувчиларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш;
- 5** меҳнат бозорининг самарали фаолият қўрсатишига кўмаклашиш.

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИ

ИШ БЕРУВЧИЛАР

Муддатли меҳнат шартномасини тузиш асослари сезиларли даражада кенгайтирилмоқда

Муддатли меҳнат шартномаси муддати бир марталик узайтириш ҳуқуқи билан 5 йилдан 3 йилгача қисқартирилмоқда

Ходимни бошқа иш берувчига хизмат сафарига юбориш тартиби белгиланмоқда

Иш берувчи томонидан иш вақти режимиининг турли хил варианларини белгилаш механизми жорий этилмоқда

Иш берувчи томонидан хизмат текширувларини ўтказиш ва ишдан четлаштириш тартибга солинмоқда

ХОДИМЛАР

Ишга қабул қилиш босқичлари, жумладан, ишга кириш тартиблари белгилаб олинмоқда

Айрим тоифадаги ходимлар (раҳбарлар, бош бухгалтерлар) учун синов муддати 3 ойдан 6 ойгача узайтирилмоқда

“Ходимнинг пенсия ёшига етганлиги муносабати билан иш берувчининг ташаббуси билан меҳнат шартномасини бекор қилиш” асоси чиқарип ташланмоқда

Ишдан бўшатиш нафақасини иш берувчидаги ишлаган иш стажига қараб дифференциациялашган миқдори белгиланмоқда

Ходимларнинг шахсий маълумотларини ҳимоя қилишга бағишлиланган нормалар киритилмоқда

Дам олиш кунини давлат байрамлари (ишлилмайдиган байрам кунлари) кунларига тўғри келган тақдирда кўчириш қоидаси киритилмоқда

Меҳнат таътилиининг минимал давомийлиги календарь кунларда (15 иш куни ўрнига 21 календарь куни) белгиланмоқда

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИ

1 Амал қиласидиган ва қўлланилмайдиган соҳалар белгиланмоқда

татбиқ этилмайди

Муддатли ҳарбий хизматчилар, фуқаролик-хуқуқий шартномалар асосида ишлаётганлар, кузатув кенгаши аъзолари ва тафтишчиларга

қисман татбиқ этилади

Ҳарбийлаштирилган органлар, суд, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимлари, қутқарувчиларга

тўлиқ татбиқ этилади

Бошқа барча иш берувчи ва ходимлар, чет элдаги дипломатик ташкилотлар

2 Меҳнат жараёнларини рақамлаштириш

my.mehnat.uz

электрон меҳнат дафтарча
электрон меҳнат шартномалар ягона ахборот базаси

мамлакатда барча иш берувчилар тўғрисидаги маълумотлар жамланди

расмий равишда ишловчи ходимлар тўғрисидаги маълумотлар жамланди

мавжуд бўш (вакант) иш ўринларини реал вақтда кўриш имконияти яратилди

тизимда электрон меҳнат дафтарчалари шаклланади, ходимларнинг меҳнат стажи электрон ҳисобланади ҳамда юритилади

меҳнат бозорини чуқур таҳлил қилиш имкони яратилди

ЯММТ

665

мингдан ортиқ иш берувчилар киритилган

5,4

минг мавжуд иш ўринлари рўйхатга олинган

5,1

млн ходим тўғрисидаги маълумотлар киритилган

297

минг бўш (вакант) иш ўрни мавжуд

3 Меҳнат шартномасини тузишда айрим муносабатлар

Электрон шаклдаги меҳнат шартномалари

муддатли меҳнат шартномаси **3 йил** (амалда – 5 йил)

Шартномада бекор қилиш асослари белгиланади

дастлабки синов (умумий 3 ой, раҳбарларга 6 ой) белгиланмайдиган тоифа кенгайтирилмоқда (грант асосида таълим олган битирувчи, **18 ёшга** тўлмаган шахс)

Санъет, спорт, масофадан ишлаш каби соҳаларда шартнома тузиш тартиблари белгиланган

ходимни **1 йилга** бошқа иш берувчига **вақтингчалик хизмат сафарига юбориш** тартиби белгиланмоқда

4 Ишдан бўшатиш нафақаси бериш тартиби ўзgartирилмоқда

иш стажига эга ходимлар – ўртача ойлик иш ҳақининг

3 йилгача
50%

3 йилдан
5 йилгача
75%

5 йилдан
10 йилгача
100%

10 йилдан
15 йилгача
150%

15 йилдан
ортиқ
200%

оз вақт ишлаган ходимга (бир неча кун ёки ой) узоқ стажга эга ходим билан бир миқдорда нафақа берилмоқда, бу эса ижтимоий адолат принципи ва ХМТнинг 158-Конвенциясиiga тўғри келмайди

5 Иш вақти турлари (режими) кенгайтирилмоқда

Сменали
иш

мослашувчан
иш вақти

иш кунини
қисмларга
бўлиш

хизмат
сафаридаги
иш вақти

бошқалар

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИ

6

Микрофирмалар, ЯТТларда меҳнат қонунчилиги соддалаштирилмоқда

меҳнат шартномасини бекор қилиш муддати **2** ойдан **1** ҳафтага қисқартирилмоқда

ЯТТларда огоҳлантириш муддати **2** ойдан **2** ҳафтага

қисқартирилмоқда
уй ишчилари мөхнати тартибга солинмоқда

(боғбонлар, энагалар, қоровуллар, хизматкорлар, котиблар ва бошқалар)

7

Меҳнатга ҳақ тўлаш тизими

Иш ҳақини қарз мажбуриятлари, квитанция, купон шаклида тўлаш тақиқланди

меҳнатга ҳақ тўлашнинг янги маҳсус шартлари киритилди (*қисқартирилган ва тўлиқсиз иш вақти, янги ишлаб чиқариши ўзлаштирганлик учун ва бошқалар*)

иш ҳақи қисман сақланадиган таътил тизими жорий этилди, муддати 6 ой (ҳозирда 3 ой)

турли хил малака талаб қилувчи ишларни бажарганик учун, шунингдек янги ишлаб чиқариши ўзлаштирганлик учун иш ҳақи тўлашнинг хусусиятлари белгиланди

8

Меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари

иш берувчиларнинг
мажбуриятлари
белгиланди

ҳаёти ёки соғлиғига хавф
туғдирадиган ишлар
бажарилишини рад этиш
механизми соддалаштирилди

9

жамоатчилик назорати
механизмлари акс
эттирилмоқда

якка меҳнат низоси
медиаторга юборилиши
жорий этилмоқда

Меҳнат низоларини қўриб чиқиш

якка меҳнат низолари
комиссияларда ёки судда
ҳал этилиши ҳолатлари
кўрсатилмоқда

меҳнат арбитражи
тизими йўлга қўйилмоқда

10

Айрим тоифадаги ходимларнинг меҳнати ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинмоқда

аёллар, оиласвий
вазифаларни бажарувчи
шахслар, ногиронлиги
бўлган шахслар, вояга
етмаганлар
кафолатлар нафақат
онага балки **отага ва
васийга** берилмоқда

ўриндошлар, касаначилар,
масоғавий, вахта усулида
ишловчилар

мавсумий (6 ой) ва вақтинчалик
ходимлар (2 ой), педагоглар, тиббиёт
ва транспорт ходимлари,
спорчилар);

меҳнат шароитлари оғир ва
зарар, табиий-иклим
шароитлари ноқулай бўлган
шахслар

чет эл фуқаролари ва
фуқаролиги бўлмаган шахслар

Гендер тенглик нейтраллик тамойиллари, имконияти чекланган шахсларнинг, норезидентларнинг
меҳнат қилиш ҳуқуқлари таъминланади. Иш берувчилар томонидан меҳнат бозоридаги янги
меҳнат турларидан фойдаланиш имконияти яратилади, меҳнат шартномасининг турлари
кенгайтириллади ва норасмий бандларни легаллаштиришга эришилади.

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШДАН КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

Кичик бизнес субъектлари ва якка тартибдаги тадбиркорларда банд **2,4 млн** аҳолининг меҳнатини хуқуқий тартибга солишнинг хусусиятлари белгиланади

6,1 млн расмий банд аҳолининг меҳнат хуқуқларини тартибга солишдаги бўшлиқлар ва қарама-қаршиликлар бартараф этилади

Меҳнат қонунчилиги ва меҳнат муҳофазаси бўйича мурожаатлар **10-15** фоизга камайиб боради

239 минг ЯТТдаги ёлланма ишчиларнинг меҳнат муҳофазаси таъминланади

1 млн мавсумий иш билан банд бўлганларнинг ижтимоий ҳимоясини таъминлаш имконияти яратилади

Меҳнат муносабатларида **коррупция** хавфи камаяди (хизмат текширувчи тартиби), “Ягона миллий меҳнат тизими” рақамлаштирилади

Норасмий секторда банд бўлганларнинг улуши 2026 йилга **30** фоизгача камаяди

Масофадан ишловчилар меҳнат муносабатлари тартибга солинади

Йилига 140 минг қўшимча равишда фуқаролар бандлиги таъминланади

Йилига 30 минг ижтимоий ҳимояга **муҳтоҷ** ходимлар синов муддатисиз ишга қабул қилинади

Йилига Давлат бюджетига қўшимча 14 млрд сўм пул маблағ тушади

“Гендер нейтраллик” тамоилини таъминлади, жамоат назорати ўрнатилади

МЕҲНАТ КОДЕКСИ ҚАБУЛ ҚИЛИНГАНИДАН КЕЙИН АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ИШЛАР

Меҳнат кодекси қабул қилиниши муносабати билан **Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги** томонидан амалга ошириладиган **асосий вазифалар**:

2022-2023 йиллар давомида Меҳнат кодекси меъёрларини тушунтириш мақсадида **100 минг нафарга** яқин ташкилот раҳбарлари ва кадр бўлимлари ходимлари учун **ўқув курслари ташкил этилади**;

2022-2023 йиллар давомида Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги билан биргалиқда Кодексни тарғиб қилиш учун ОАВларда махсус брифинглар ва давра сұхбатлари ўтказилади, видеоролик ва репортажлар **намойиш этилади**;

2023 йил 1 ярим йиллиқда “Ягона миллий меҳнат тизими”да меҳнат қонунчилиги бўйича маслаҳат хизматлари кўрсатадиган **“онлайн-инспекция.уз”** электрон платформаси ишга туширилади;

2023-2024 йиллар давомида меҳнат низоларини “бир дарча” тамоили асосида ҳал қилувчи **“Меҳнат Маслаҳати”** оғислари барча ҳудудларда ишга туширилади;

2023 йилда Халқаро меҳнат ташкилоти ва ижтимоий ҳамкорлар билан биргалиқда **Меҳнат кодексига шарҳлар** ишлаб чиқилади ва чоп этилади, унинг электрон версияси барча учун очиқ тарзда вазирликнинг веб-сайтига жойлаштирилади;

ҳар йили хорижий давлатларнинг Меҳнат инспекцияси ходимлари иштирокида меҳнат қонунчилигини такомиллаштириш масалаларига бағишлиланган **Халқаро форум ўтказилади**.